

Európai
Bizottság

Tanácsok képzési szolgáltatók részére

Európai igazságügyi képzés

A Europe Direct szolgáltatás az Európai Unióval kapcsolatos kérdéseire segít Önnek választ találni.

Ingyenesen hívható telefonszám (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) A legtöbb hívás és a megadott információk ingyenesek (noha egyes mobiltelefon-szolgáltatókon keresztül, telefonfülkékből és hotelekből a számot csak díjfizetés ellenében lehet hívni).

Print ISBN 978-92-79-60801-8 doi:10.2838/0709 DS-02-16-109-HU-C

PDF ISBN 978-92-79-54948-9 doi:10.2838/263122 DS-02-16-109-HU-N

Európai Bizottság - Jogérvényesülési és Fogyasztópolitikai Főigazgatóság

Bővebb tájékoztatást az Európai Unióról az interneten talál (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2016

Címlapfotó © Sondem - Fotolia / © Africa Studio - Fotolia

© Európai Unió, 2016

A sokszorosítás a forrás megjelölésével megengedett.

Az Európai Bizottság dokumentumainak további felhasználására vonatkozó politikát a 2011/833/EU határozat (HL L 330., 2011.12.14., 39. o.) szabályozza.

A nem az EU tulajdonát képező képek felhasználási és sokszorosítási engedélyéért forduljon közvetlenül a jogtulajdonos(ok)hoz.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	2
1. Képzési tevékenységek és oktatók előkészítése	3
a. Képzési kínálat, igényfelmérés és képzési célok	3
b. Oktatók kijelölése	4
c. Képzési programok helye, ideje, időtartama és gyakorisága	4
d. Tájékoztatás	5
2. Képzési tevékenységek végrehajtása.....	5
a. Képzési témák.....	5
b. Képzési tevékenységek fajtái.....	5
c. Képzési módszertan.....	6
d. Szakmaközi képzés.....	7
3. Képzési tevékenységek nyomon követése (értékelés, tartalom terjesztése).....	9
4. E-tanulás.....	10
5. Határokon átnyúló képzési tevékenységek.....	12
a. Személyes képzés	12
b. Csereprogramok	12
c. Nyelvi problémák.....	13
6. Jogi szaknyelvi képzés.....	14
Melléklet: További ajánlott dokumentumok	16

Bevezetés

Az európai igazságügyi képzés fontos eleme az igazságügyi együttműködésen és kölcsönös bizalmon alapuló európai igazságszolgáltatási térségnek. A dokumentumban szereplő gyakorlati tanácsokat az európai igazságügyi képzéssel foglalkozó, különböző jogi szakmákból és joghatóságokból származó és tapasztalt igazságügyi képzési gyakorlati szakemberekből álló 2015-ös bizottsági szakértői csoport tagjainak értékes hozzájárulása alapján dolgoztuk ki. Azoknak szánjuk, akik képzést nyújtanak a jogi szakmák képviselői (ideértve a bírákat, ügyészeket, ügyvédeket, közjegyzőket, bírósági tisztviselőket és végrehajtókat) részére. Tanácsot ad, hogyan lehet a legjobban előkészíteni, megtartani és nyomon követni a képzési tevékenységeket, és konkrét példákat is tartalmaz. Különös figyelmet fordít az uniós joghoz kapcsolódó képzési tevékenységekre, ugyanakkor számos ajánlás a jog más területein folytatott képzésre is irányadó.

A dokumentumban szereplő ajánlás az egész unióból származó érdekeltekkel folytatott mélyreható megbeszélések eredménye. A dokumentumot valamennyi tagállam nyelvére lefordítják. A Bizottság közleménye az uniós szintű igazságszolgáltatás iránti bizalom felépítéséről: az európai igazságügyi képzés új dimenziója című 2011. évi közlemény tevékenységek széles körét indította el, amelyek előbbre viszik az európai igazságügyi képzést. Ezeket részletesen a mellékletben írjuk le.

1. Képzési tevékenységek és oktatók előkészítése

a. Képzési kínálat, igényfelmérés és képzési célok

Képzést kell biztosítani minden szakma számára az igazságszolgáltatási rendszerben.

A képzésnek a témák széles körében kell elérhetőnek lennie. A képzési igényeket rendszeresen értékelni kell, és a témáknak a jogszabályok és az ítélkezési gyakorlat változásával együtt kell fejlődniük. Fontos, hogy ne csak a jogi ismeretekről szóló képzés legyen elérhető, hanem konkrét készségekre (például kommunikáció a tárgyalóteremben), a társadalmi fejlődések iránti fogékonyságra (például vallási háttér vagy új informatikai alkalmazások, pl. webes árverések) és vezetési készségekre (például ügyvitel, időgazdálkodás és a bíróság vezetése, médiamegkeresések megválaszolása és a bírósági informatikai eszközök tartalmának kezelése) vonatkozó képzések is.

A képzési programok megtervezése előtt:

- **fel kell mérni a képzési igényeket.** Az egyéni igényeket összhangba kell hozni a rendszerszintű funkcionális és szervezeti igényekkel. A korábbi képzési tevékenységek értékelése segíthet a kielégítendő képzési igények azonosításában.
- **meg kell meghatározni a tanulási igényeket és a képzési célkitűzéseket** (beleértve külön az egyes célcsoportok számára, akkor is, ha azok kicsik). Ez biztosítja, hogy a képzési programok megfeleljenek minden vonatkozó igénynek (pl. kis csoportok a készségekkel kapcsolatos képzéseknél, nagyobb csoportok a jogi ismeretekről szóló képzések során).

Egyéni igények felmérése

Bátorítani kell a jogi szakemberek és az uniós jogi képzés megtervezésében és megtartásában részt vevők közötti vitát és eszmecserét. Ezek a tájékoztatás és az ösztönzés fontos forrásai, amelyeket aktívan támogatni kell. Ezt a következők alkalmazásával lehet megvalósítani:

- egyéni interjúk a célcsoport szakembereivel;
- rendszeres időközönként végzett felmérések (amelyek a képzendő jogi szakmát, a velük dolgozó más jogi szakembereket és/vagy a civil társadalmat célozzák), hogy ezzel segítsék a meglévő képzési kínálatban levő hiányosságok értékelését;
- online űrlapok, amelyeken keresztül a jogi szakemberek és a bírósági/ügyészségi hivatali vezetők/vezető ügyintézők, a jogi szakmát képviselő testületek és az érintett szakmai szervezetek meghatározhatják, hogy a képzésnek milyen témákra szükséges kiterjednie.

Szervezeti és funkcionális igények felmérése (példa)

Az igazságügyi képzési szolgáltatóknak biztosítaniuk kell, hogy kellő időben szervezzék meg az igazságügyi rendszerek reformjához vagy az igazságügyi szolgáltatások fejlesztési stratégiáikhoz kapcsolódó projektek végrehajtásához szükséges képzést. Kapcsolatban kell lenniük az igazságügyi reformért felelős nemzeti hatóságokkal, és jó előre be kell vonniuk őket.

A képzési igények felmérésének hatékony módja a jogi szakemberek által betöltött tisztségek leírásának bevezetése, és abban a kapcsolódó felelősségek és feladatok feltüntetése. Ezeknek a leírásoknak az elemzésével lehet azonosítani az egyes pozíciók képzési igényeit. Ha ilyen elemzéseket végeznek, különös figyelmet kell fordítani az uniós jogi eszközökhöz és a határokon átnyúló igazságügyi együttműködéshez kapcsolódó konkrét feladatokra.

Határokon átnyúló képzés

A képzési szolgáltatóknak reális célokat kell kitűzniük az uniós jogi képzés fejlesztésére. A más tagállamokban levő képzési szolgáltatókkal együttműködésben kell dolgozniuk. Kijelölhetnek konkrét személyeket, akik felelősek az EU-szintű kapcsolatok erősítéséért és a képzési fejlesztési stratégia végrehajtásának felügyeletéért. Évente nyomon követhetik az ezen célkitűzések eléréséhez szükséges tevékenységeket.

További információ

A képzési igények felmérésének bevált gyakorlatára vonatkozó példákat lásd az európai e-igazságügyi portál adatlapjain.¹

b. Oktatók kijelölése

Az oktatóknak alapos ismerettel kell rendelkezniük a témájukról, és alaposan ismerniük kell a képzésben részt vevők feladatait és azt a jogi kultúrát, amelyből érkeztek. Elvárt a jó kommunikációs és pedagógiai készség is. Az oktatók elsősorban gyakorló jogi szakemberek legyenek, akik képesek megérteni a képzésben részt vevők munkával kapcsolatos szempontjait, és képesek gyakorlati tanácsokat és értékes visszajelzéseket adni. A képzés témájától függően hasznos lehet bevonnai tudományos szakembereket, például olyan új jogszabályok bevezetése esetén, amelyeket kilátásba kell helyezni a joghatóság hiánya miatt.

Általános alapelv, hogy az oktatóknak készen kell állniuk arra, hogy kövessék magát a képzést, különösen ami a mások képzésének művészetét és készségét illeti. Ez megmutatja nekik, hogyan biztosítsák, hogy a képzés minden résztvevője aktívan vegyen részt. Ha kisebb csoportokkal dolgoznak, akkor képzést kell kapniuk a moderálásról.

c. Képzési programok helye, ideje, időtartama és gyakorisága

A képzési programok **ideje és helyszíne** tekintetében figyelembe kell venni a képzésben részt vevők munkahelyi kötelezettségeit. A tagállamokban a képzési tevékenységek elsősorban helyi, regionális és nemzeti szinten zajlanak. Az uniós szinten szervezett, különböző nemzetiségű résztvevőket felölelő képzési programoknak decentralizált helyszíneken történő képzést is magukban kell foglalniuk.

A különálló, de tematikusan kapcsolódó képzési tevékenységeket össze kell kapcsolni szinergiák létrehozása érdekében (pl. azáltal, hogy azokat egy időben ugyanazon a helyszínen tartják, hogy a résztvevők vegyülhessenek és eszmecsere-t folytassanak a szünetekben, vagy hogy az oktatókat cserélgetni lehessen).

A képzési programokat meg kell ismételni, ha sok szakembernek kell részt vennie azokon. Podcastok és webcastok is alkalmazhatók, hogy minél több embert érjenek el.

További információ

Az „átfogó csomagok új jogi eszközökre vonatkozó nagyszabású képzések tartására” témában példákat az európai e-igazságügyi portál adatlapjain talál:²

- egy példa Romániából
- egy példa Franciaországból
- egy példa az Európai Jogi Akadémiáról (ERA)

¹ https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n01.

² https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n01

d. Tájékoztatás

A képzési szolgáltatóknak biztosítaniuk kell, hogy a képzési programokra vonatkozó információ **több hónappal előre** elérje a célzott szakembereket. A képzési tevékenységekre vonatkozó információknak könnyen hozzáférhetőnek kell lennie a célcsoport számára, többek között az Európai Képzési Platformon keresztül.³ A képzési szolgáltatók feladata a képzési tevékenységük nyilvánosságának biztosítása és az, hogy a célcsoport tisztában legyen a saját képzési igényeivel.

A jogi szakemberek uniós jogi képzésen való részvételre ösztönzése érdekében különös figyelmet kell fordítani a tanfolyamok leírására, hogy:

- azonosítsák a nemzeti jog és az uniós jog közötti kapcsolatot;
- a képzés során tárgyalandó tartalom ismertetésében egyértelmű legyen az uniós jog relevanciája a szakember munkája szempontjából.

2. Képzési tevékenységek végrehajtása

a. Képzési témák

A jogi szakembereknek szánt igazságügyi képzési programoknak nem szabad csak a jogi ismeretekre koncentrálnia, hanem magukban kell foglalniuk a **jogi készségek fejlesztését és a nem jogi készségek széles skáláját**, így biztosítva a nagyobb nyitottságot a modern társadalom felé.

Figyelembe véve az **uniós jog** állandóan növekvő **menyiségét és fontosságát**, az igazságügyi képzési intézményeknek továbbra is ehhez kell igazítaniuk a képzési programjaikat, tevékenységeiket és módszereiket, beleértve az Európai Unió Alapjogi Chartájához kapcsolódó képzést. Az uniós jogot integrálni kell a nemzeti jogi képzésbe és gyakorlatias módon kell oktatni. Az uniós jogot különösen a szakmai alapképzésbe kell integrálni, ahol szükséges az uniós jog ismerete.

További információ

Az innovatív tantervek vagy képzési tervek bevált gyakorlatára vonatkozó példákat lásd az európai e-igazságügyi portál adatlapjain.⁴

b. Képzési tevékenységek fajtái

A képzési tevékenységeket azon képességük alapján kell kiválasztani, hogyan tudják a lehető legjobb módon kielégíteni az azonosított képzési igényeket. Az e-tanulás is bevezethető a tudás átadására. Személyes képzésre van szükség a bonyolult jogi fogalmak és a felsőbbíróságok ezen fogalmakkal kapcsolatos ítélkezési gyakorlata esetén, amelyek megértését az interakció könnyíti meg. A személyes képzés kifejezetten jól működik a készségek és viselkedés fejlesztésében.

A személyes képzés ugyanabba a helyiségbe helyezi a résztvevőket és az oktatókat. Ez különösen hasznos a különböző állampolgárságú résztvevők közötti kölcsönös bizalom ösztönzésére.

Az e-tanulás az elektronikus média és az információs és kommunikációs technológiák alkalmazása a képzés és oktatás terén. Ide tartozik számos médium, amelyek szöveget, hangot, képet, animációt és streamelt videót adnak át, a számítógép-alapú tanuláshoz való technológiai alkalmazások és folyamatok, valamint a helyi intranet/extranet-alapú és webalapú tanulás. Az e-tanulással kapcsolatos további részletek e dokumentum 4. részében találhatók.

³ Hamarosan megtalálható lesz az európai igazságügyi portál képzési részében.

⁴ https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n02.

A **vegyes képzés** egyik általános meghatározása a strukturált tanulási lehetőségekre utal, amelyek egynél több – tantermi vagy azon kívüli – oktatási vagy képzési módszert alkalmaznak. Ebbe a meghatározásba beletartoznak: a tanulást megkönnyítő különböző módszerek (előadás, beszélgetés, irányított gyakorlat, olvasás, játékok, esettanulmány, szimuláció); különböző átadási módszerek (élő tantermi vagy számítógéppel közvetített); különböző ütemezések (egyidejű vagy aszinkron); és/vagy különböző szintű orientációs szintek (egyéni, oktató vagy szakértő által vezetett, vagy csoportos/közösségi tanulás).

A képzési módszerek e kombinációjának legfőbb előnyei a következők:

- a távoktatási tanfolyamok moderátorai biztosíthatják, hogy a résztvevők azonos szintű tudást kapnak, és így a személyes találkozók során aktívabbak lehetnek a gyakorlati alkalmazásban és a tapasztalatcserében;
- az anyagok és a digitális tanulási környezet hosszabb ideig elérhető;
- az e-tanulási tanfolyamot önállóan, az egyéni ütemezéstől függetlenül lehet megtartani.

A **csereprogramok** lehetővé teszik a gyakorló jogászok számára, hogy megismerjék a külföldi társaik napi gyakorlatát, ami gazdagítja a saját gyakorlatukat, elmélyíti a más igazságszolgáltatási rendszerekkel kapcsolatos tudásukat, és végső soron növeli a határokon átnyúló eljárásokba vetett bizalmat. Ezzel kapcsolatos további részletek a dokumentum 5. részében található.

c. Képzési módszertan

Az emberek nemcsak a tanteremben vagy más formális tanulási környezetben tanulnak; a tanulás nagy mértékben a társadalmi környezetben (amikor másokkal vagyunk kölcsönhatásban és működünk együtt) és informális környezetben (miközben dolgozunk, és feladatokat és tevékenységeket végzünk) zajlik.⁵

Gyakorlat általi tanulás formális képzési környezetben

A képzési intézmények elsősorban formális tanulási tevékenységeket terveznek, dolgoznak ki és tartanak, amelyeket össze kell hangolni a képzés résztvevőinek napi munkájával. Ez azt jelenti, hogy a képzési tevékenységeknek és a tanfolyamoknak gyakorlatorientálnak kell lenniük. Például az elméleti oktatást kombinálni kell az annak gyakorlati alkalmazására vonatkozó szakképzéssel és gyakorlati feladatokkal. Ez vonatkozik az uniós joghoz kapcsolódó tartalomra is.

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a képzési szolgáltatóknak:

- i) a képzési módszereket a különböző típusú résztvevők igényeihez kell igazítaniuk;
- ii) a résztvevőkkel azonos szakmában működő gyakorló jogi szakembereket kell oktatóként/tanárként bevonniuk;
- iii) biztosítaniuk kell a résztvevők aktív részvételét a képzési tevékenységek többségében;
- iv) (inter)aktív képzési módszereket kell használniuk, pl. esettanulmányokat, szimulációkat, szerepjátékot, szimulált bírósági tárgyalást stb.;
- v) meg kell fontolniuk színészek bevonását, bár ez nem mindig szükséges, mivel a résztvevők betölthetik a különböző szerepeket és pozíciókat;
- vi) hangsúlyozniuk kell a gyakorlati készségeket, beleértve a kommunikációs és a szövegezési készségeket, továbbá az informatikai és webalapú erőforrások használatát;
- vii) sokféle képzési módszert kell kínálniuk, amelyek egyesítik az elméletet és a gyakorlatot (ítélkezési gyakorlat);
- viii) olyan esettanulmányokat kell használniuk, amelyek kapcsolódnak a célcsoport szakmai gyakorlatához, beleértve az összehasonlító esettanulmányokat;
- ix) a hallgatóságot kis csoportokra kell felosztaniuk és/vagy kis csoportokkal kell dolgozniuk;
- x) számos különböző nézőpontot kell megadniuk, pl. egy másik jogi szakma képviselőjének, vagy orvos vagy közigazdász nézőpontját;
- xi) be kell illeszteniük a releváns egyéb intézmények meglátogatását;
- xii) az uniós jogot oly módon kell tanítaniuk, hogy minden szakember szakmailag hasznosnak tartsa;

⁵ Lásd például: <https://www.youtube.com/watch?v=t6WX11iqmg0>.

- xiii) elegendő időt kell hagyniuk a vitára és a résztvevők visszajelzésére, és meg kell győződniük arról, hogy a résztvevők megértették a képzés során kapott anyagot és strukturált visszajelzést adnak;
- xiv) biztosítaniuk kell, hogy a formális képzési tevékenységek magukban foglalják a *gyakorlás útján történő tanulás* koncepcióját, hogy biztonságos tanulási környezetet hoznak létre és lehetővé teszik a résztvevők számára az eszme- és tapasztalatcserét és az egymástól való tanulást külső ellenőrzés vagy beavatkozás nélkül.

Gyakorlat útján történő tanulás közösségi és informális képzési környezetben

A képzési intézményeket bevonhatják és be is kell vonni őket a közösségi és informális képzési tevékenységek tervezésébe és fejlesztésébe (és esetleg végrehajtásába) pl. a munkahelyen. Ezt megtehetik a munkahelyen használható tanulási eszközök rendelkezésre bocsátásával (digitálisan elérhető just-in-time tanulás). További információért lásd e dokumentum 4. részét.

Egy másik, jelenleg főként a „vezetésfejlesztési” képzési programokban alkalmazott módszer a gyakorlati megfigyelés: az embereket megfigyelik, amikor azok bizonyos feladatokat végeznek, majd utána visszajelzést adnak.

Az alapképzésben gyakorlati oktató könnyíti meg a munkahelyi tanulást. Például Hollandiában a munkahelyi tanulás az alapképzési program mintegy 70 %-át teszi ki. A fennmaradó 30 %-ot a képzési központban rendszeres időközönként tartott rövid tanfolyamok teszik ki.

Ki lehet dolgozni a munkahelyi oktatóknak szánt útmutatót, amely segít nekik abban, hogy minden gyakorlónak részére személyre szabott képzési programot fejlesszenek ki. Az elméleti és gyakorlati szemináriumok és feladatok kombinálhatók annak videoalapú megfigyelés útján végzett elemzésével, hogy a gyakorlónak miként működik a munkahelyen.

További információ

Az innovatív képzési módszertan bevált gyakorlataira példát az európai e-igazságügyi portál⁶ adatlapjaiban talál, a [gyakorlás útján történő tanulás ezen példáját](#) pedig Németországban alkalmazzák az igazságügyi együttműködésről és más uniós tagállamok nemzeti jogáról szóló képzésben.⁷

d. Szakmaközi képzés

A szakmaközi képzés érzékeny kérdés lehet a képzésben részt vevő jogi szakemberek nemzeti kultúrájától függően és azért, mert a különféle jogász hivatások jobban szeretik a tapasztalataikat a saját társaikkal megosztani. A szakmaközi képzés mindazonáltal hasznos lehet. Nem szabad úgy tekinteni, mint a hozzáadott érték automatikus forrása, hanem inkább úgy, mint egy célzott lehetőség, amely javítja a különböző szerepek és korlátok megértését, és a közös eszközök, ideértve az uniós jogi eszközöket is, általános megértését hozza létre.

Az olyan igazságügyi területeken, ahol a jog jobb alkalmazásához konkrét **nem jogi tudás** a hasznos, a közös képzési tevékenységek lehetővé teszik a résztvevők számára, hogy egymás eltérő szakmai tapasztalatból merítsenek. Például a cégek fizetéképtelenségi jogára vonatkozó képzésben a bírák profitálhatnak a felszámolásra szakosodott ügyvédek és könyvelők gazdasági tapasztalatából.

Amennyiben releváns a megcélzott képzési igények szempontjából, a **különböző jogi szakmákat** magában foglaló képzési tevékenységek hozzájárulhatnak a különböző szerepek és más szakemberek nehézségeinek jobb megértéséhez. Ez lehetővé teszi a résztvevők számára, hogy jobban megértsék, más szakmák miért viselkednek bizonyos módon a bírósági eljárás során, és mi a mozgásterük. Emellett lehetőséget ad nekik arra, hogy visszajelzést kapjanak a saját viselkedésükről, ahogy azt a más jogász hivatások érzékelik. A kitalált esetek és a szimulációk különösen hasznosak ebben az összefüggésben: a résztvevők is megváltoztathatják a szerepüket, vagy akár egy szerepjátékban szimulálhatják a valóságot a megfelelő szakmából érkező gyakorló szakemberek igénybevételeivel. A nyári iskola egy másik jó példa a szakmaközi képzésre.

⁶ https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n03.

⁷ <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=48edbd5-74f2-4bea-a969-f1c8c31d3aa5>.

A közös képzési tevékenységek lehetővé teszik a vitát az igazságügy és annak „felhasználói” között a bírósági határozatokról – az eljárási következményektől vagy korlátoktól való félelem nélkül. Lehetővé teszik a bírák számára, hogy megvitassák a döntések sorozata mögötti rációt, és ezáltal segítenek a többi szakmának, hogy jobban megértsék, hogy a bírósági határozatok hogyan alakulhatnak a jövőben.

Ezért a képzési programoknak lehetőséget kell biztosítaniuk arra, hogy különböző jogi szakembereknek (oktatók és résztvevők egyaránt) tartsanak közös képzési tevékenységeket. Annak érdekében, hogy az összes célközönség képzési igényét kielégítsék, a képzési szolgáltatóknak és az oktatóknak minden megszólított szakmából részt kell venniük a szakmaközi képzési programok megtervezésében és végrehajtásában.

Jóllehet a jogi szakemberek egyes tagállamokban vonakodnak részt venni közös oktatási tevékenységekben, ez a vonakodás kevésbé hangsúlyos a határokon átnyúló képzési tevékenységek esetében. A vonakodás azzal is csökkenthető, ha szakmánként felosztva változtatják a plenáris és a munkacsoportokban tartott képzést, és odafigyelnek minden egyes szakma sajátos igényeire.

További információ

A „képzések tartása a különböző jogi szakmáknak” témában példákat az európai e-igazságügyi portál adatlapjain talál:

- egy példa Bulgáriából,
- egy példa Anglia és Wales-ből,
- egy példa Olaszországból.⁸

⁸ https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n01.

3. Képzési tevékenységek nyomon követése (értékelés, tartalom terjesztése)

A képzési tevékenység értékelésének három szempontra kell kiterjednie: a résztvevők elégedettsége, a résztvevők ismereteinek és készségeinek bővítése, valamint a tevékenységükre gyakorolt hatás.

A résztvevőknek **értékelő kérdőíveket** kell kitölteniük a képzési tevékenységekről, amelyeken részt vettek. Ez lehetővé teszi a megtartott képzés értékelését, és egyben a minőség-ellenőrzés egyik formája is. Az értékelő kérdőíveknek a lehető legtöbb képzési tevékenységre ugyanazt az értékelési módszert kell alkalmazniuk, hogy lehetővé tegyék az eredmények könnyű összehasonlítását. A kérdéseket úgy kell kialakítani, hogy ha résztvevők egyes elemeket bírálják, egyértelmű legyen, hogyan kell a kérdéssel foglalkozni (pl. „A képzés időtartama megfelelő volt — igen/nem?” helyett a „A képzési időtartama túl rövid/megfelelő/túl hosszú volt?”).

Az értékelésekhez felhasznált információ nem korlátozódhat a résztvevők minősítésére, mivel az csak a megfigyelhető szempontokra vonatkozik. Az értékelés **további módszerei** közé tartoznak a következők: a résztvevők és az oktatók által adott visszajelzés (akár informálisan megbeszéléseken keresztül, akár hivatalosan az egyes képzési tevékenységek végén tartott értékelő összegzések keretében, vagy online találkozók/kérdőívek útján); oktatók általi önértékelések; és az oktatástervezés és oktatási tartalom minőségének kölcsönös felülvizsgálata.

Az értékelési eredményeket meg kell osztani, és ha az negatív, akkor az oktatókkal együttműködve értékelni/elemezni kell.

Ezen túlmenően a képzés után bizonyos idő elteltével **fel kell mérni a képzésnek a résztvevők napi munkájára gyakorolt hatását**, amikor ésszerűen arra lehet számítani, hogy a résztvevők addigra már több releváns ügyön dolgoztak. Ebben a szakaszban az értékelés különösen fontos, mert a képzés fő célja, hogy befolyásolja a képzett személyek napi munkáját. Például meg lehet kérdezni a résztvevőket, hogy hány alkalommal alkalmazták a tanultakat, milyen gyakran használták a képzésen kiosztott sablonokat vagy vették figyelembe az ott vizsgált ítélkezési gyakorlatot, vagy hogy az új tudást/készségeiket oktatták-e a kollégáiknak vagy terjesztették-e azt informálisan. Ahhoz, hogy jelentős számú választ kapjanak, stratégiát kell alkotni, hogy a korábbi résztvevőket motiválják az e későbbi szakaszban történő visszajelzésadásra. Ez akkor a legsikeresebb, ha előre megegyeznek róla a résztvevőkkel. Az egyik lehetséges módszer az, hogy létrehozzák a résztvevők egy nagy központi csoportját, akik válaszolni fognak a nyomon követő kérdésekre a képzést követő hat hónaptól két évig terjedő időszak alatt. Másik lehetséges módszer az, hogy kapcsolattartó személyeket jelölnek ki azoknál a jogi intézményeknél, ahova a szakemberek tartoznak. Ezek a kapcsolattartók összegyűjtik az értékelő kérdőívek eredményeit, és rendszeresen megküldik az érintett képzésszervezőknek.

A képzési program **értékelésének** eredményeit **vissza kell vezetni a képzési ciklusba** annak érdekében, hogy javítsák a jövőbeni képzési tevékenységek minőségét, és összekapcsolják a képzési igényeiket a képzési kínálattal.

További információ

A képzési tevékenységek értékelésére vonatkozó példákra lásd az európai e-igazságügyi portál adatlapjait.⁹

⁹ https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n05.

4. E-tanulás

Az e-tanulás hasznossága

A technológiaalapú képzésnek számos előnye lehet: lehetővé teszi, hogy több résztvevőt érjenek el, költséghatékonyabb lehet, mint a személyes képzés, összehangolható a jogi szakemberek sűrű időbeosztásával, és alternatív tanulási stílust biztosít. Az anyagot rendszeresen frissíteni kell.

A képzési szolgáltatóknak ezért a legjobban ki kell használniuk az új technológiákat, és több távoktatási projektet kell kifejleszteniük, hogy a távoktatást végül integrálják az általános igazságügyi képzési stratégiába.

Mindazonáltal tisztában kell lenni azzal, hogy az e-tanulási kultúra hiányzik az igazságügyben. Ezért elengedhetetlen, hogy minden e-tanulási eszköz kiváló minőségű legyen, és hogy tiszteletben tartsa a minőségi képzésre vonatkozó általános módszertani ajánlásokat. Például egy.pdf formátumú dokumentum önmagában nem egy e-tanulási eszköz, bár lehet a tanulási stratégia része. Hasonlóképpen, az online PowerPoint bemutató a képzési anyag terjesztésének egy környezetbarátabb módja, de kevés a haszna azok számára, akik nem vettek részt a személyes képzésben.

A képzési szolgáltatóknak többet kell befektetniük az e-tanulási és videokonferencia-technológiába. Az e-tanulási modulokat rövid ülések formájában kell megtartani. Ezeknek valóban interaktív és gyakorlatorientált tanulási tapasztalatot kell adniuk a résztvevőknek. Erre egy példa az új technológiák (pl. rövid videoklipek) használata a határokon átnyúló gyakorlati uniós jogi esettanulmányok kidolgozására.

E-tanulási eszközök

A **webinárium** (a webalapú szeminárium rövidítése) egy bemutató, előadás, műhely vagy szeminárium, amelyet videokonferencia-szoftver segítségével az interneten továbbítanak. A webinárium kulcsfontosságú eleme az interaktivitás, mivel a közönség kérdéseket tehet fel és megvitathatja az előadó által bemutatott információt. Ezzel szemben a webcast-kommunikáció csak egyirányú, és nincs lehetőség az előadó és a közönség közötti kölcsönhatásra. A webináriumot a befejezését követően webcast formájában közzé lehet bocsátani.

A **podcast** a személyes képzés hang- és képfelvétele. Digitális formában elérhető és letölthető az interneten. Lehetővé teszi azok számára, akik nem tudtak részt venni a képzésen, hogy utólag meghallgassák azt. Azt is lehetővé teszi, hogy a résztvevők frissítsék, amit megtanultak. Mivel a podcast könnyen terjeszthető, lehetővé teszi a képzés szélesebb közönségének elérését. Podcastokat lehet használni a korlátozott interakciót és csoportos munkát igénylő képzési tevékenységekhez is. Ezek interaktív funkciói korlátozottak.

A **tömeges nyílt online tanfolyam** (massive open online course, MOOC) nagyon nagy számú ember rendelkezésre bocsátott ingyenes képzés, amelyet videók és gyakorlatok formájában online tartanak. Általában magában foglalja a tanárokkal/előadókkal folytatott interakciót és egy végső értékelést. Általában lehet kérni az elvégzésére vonatkozó bizonyítványt, esetenként díj fejében. Több platform kínál MOOC-eket, beleértve az uniós joggal foglalkozókat.¹⁰

¹⁰ Íme néhány a legfontosabb MOOC platformok közül:

Open Education Europa: <http://openeducationeuropa.eu/en/find/moocs>

OpenupEd: <http://www.openuped.eu/>

Coursera: <https://www.coursera.org/>

Moodle.net: <http://moodle.net/>

Open2study: <https://www.open2study.com/>

FUN (France Université Numérique): <http://www.france-universite-numerique.fr/juridique.html>

Iiversity: <https://iversity.org/>

Edx: <https://www.edx.org/course-list/allschools/law/allcourses>

Futurelearn: <https://www.futurelearn.com/courses/upcoming>

MOOC Francophone: <http://mooc-francophone.com/>.

Az e-tanulás fejlesztése

A képzési szolgáltatóknak ellenőrizniük kell, hogy bármely online anyag létezik-e már másik nyelven is, és ha igen, akkor ezt kell kiindulási pontként használniuk a saját képzési anyaguk kidolgozásához úgy, hogy tiszteletben tartják a tulajdonjogokat és megfelelő engedélyt kérnek.

Az ingyenes szerzői jogi licencként, mint például azok, amelyeket a Creative Commons¹¹ biztosít, hasznosak a képzést nyújtók számára, hogy megvédjék a képzési anyagaikat, miközben lehetővé teszik az újbóli használatukat. Azonban az ilyen licencként lehetővé teszik, hogy más képzési szolgáltatók is felhasználják az anyagot.

Hogyan egészítik ki egymást a tanulás és az információs eszközök?

A képzés az egyik eszköz, amely az uniós és külföldi jog határokon átnyúló ügyekben való alkalmazásával foglalkozó szakemberek rendelkezésére áll. A támogatás egy másik formája a megbízható információhoz való hozzáférés bármikor és hatékony módon. A képzési tevékenységeket és rendelkezésre álló információs eszközöket együtt kell használni. Például a jogi szakembereket, akik részt vesznek a képzési eseményen, tájékoztatni kell az elérhető információról és gyakorlati eszközökről, amelyek a képzés tárgyához kapcsolódnak és a rendelkezésükre állnak. Hasonlóan, az információs eszközöknek a rendelkezésre álló képzési lehetőségekhez, eszközökhöz és legjobb gyakorlatokhoz kell kapcsolniuk, hogy segítsék a jogi szakembereket a tudásuk elmélyítésében.

Az európai e-igazságügyi portál képzési része képzési és e-tanulási anyagokat tartalmaz; hatékony eszköz az európai igazságügyi képzés további fejlesztésére és terjesztésére. Az oktatók és a képzésszervezők számára ötleteket, a jogi szakemberek számára pedig tanulási lehetőségeket ad.

További információ:

A bevált e-tanulási gyakorlatokra példát az innovatív képzési módszertanra vonatkozó első hat adatlapon talál az európai e-igazságügyi portálon.¹²

¹¹ <https://creativecommons.org/>.

¹² https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n03.

5. Határokon átnyúló képzési tevékenységek

A határokon átnyúló képzési tevékenységek lehetővé teszik, hogy különböző nemzetiségű jogi szakemberek vegyenek részt ugyanazon az eseményen. Az ilyen esemény nagyon hasznos eszköz a kölcsönös bizalom előmozdításában a különböző országok jogi szakemberei között és a határokon átnyúló bírósági eljárások zökkenőmentességének biztosításában, feltéve, hogy az aktív részvétel a képzési program része.

A határokon átnyúló képzési tevékenységek még értékesebbek, ha a résztvevők olyan multiplikátorok, akik a saját joghatóságukban a kollégáikkal meg tudják osztani, amit tanultak.

a. Személyes képzés

A határokon átnyúló képzési tevékenységeknek a különböző jogrendszerekből érkező és eltérő képzési igényű és jogi háttérű résztvevőkkel kell foglalkoznia. Például a határokon átnyúló képzésben használt esettanulmányoknak minden érintett nemzetiség szempontjából relevánsnak kell lennie.

A határokon átnyúló képzési tevékenységeket úgy kell strukturálni, hogy a résztvevők magukkal vihessék a többi joghatóság résztvevőinek ismeretét – ahogy ők azt előadták. Időt kell hagyni a különböző megközelítések előnyeinek és hátrányainak megbeszélésére (nem csak a szünetekben).

A határokon átnyúló igazságügyi együttműködésben a szimulált perek keretében a különböző tagállamok fiatal gyakorló jogászait arra ösztönzik, hogy gyakorolják a valódi bírósági párbeszédet, és ráébredjenek a kölcsönös elismerés és kölcsönös bizalom elve megkönnyítésének és alkalmazásának szükségességére.

A személyes képzés résztvevői dönthetnek úgy, hogy kapcsolatban maradnak egymással, és ily módon informális hálózatot hoznak létre, amely hasznos a mindennapi határokon átnyúló kérdések megoldásában. Ez különösen igaz, ha a képzés egy nagyon speciális közönségnek szól, akik esetében magas a határokon átnyúló esetek száma. A képzési szolgáltatók technikai támogatás nyújtásával könnyíthetik meg az ilyen hálózatépítést (pl. korábbi képzésekben résztvevők közösségi médiacsoportjainak hoztálása).

Ha a határokon átnyúló képzési tevékenységek megszervezésének költségvetési korlátai vannak, meg kell vizsgálni a költségvetés megemelésének lehetőségét, beleértve a külső finanszírozási lehetőségeket, az uniós finanszírozást¹³ és/vagy a más intézményekkel kötött megállapodásokat.

További információ

A [képzési eszközök az uniós jog helyes alkalmazásának és a nemzetközi igazságügyi együttműködésnek az előmozdítására](#) témában példákat az európai e-igazságügyi portál adatlapjain talál.¹⁴

b. Csereprogramok

A határokon átnyúló csereprogramok lehetővé teszik a különböző tagállamokból származó, de ugyanolyan típusú szakmai kihívásokkal szembesülő szakembereknek, hogy együttműködjenek és megismerjék más tagállamok törvényeit és az uniós jog és igazságügyi együttműködési eszközök alkalmazásának gyakorlati szempontjait. Ez fontos a konkrét határokon átnyúló szakmai együttműködés szempontjából.

A csereprogramokban részt vehetnek különböző profillal rendelkező szakemberek. A csereprogramok a képzési céltól függően különböző formát ölthetnek.

¹³ Például: http://ec.europa.eu/justice/grants1/programmes-2014-2020/justice/index_en.htm.

¹⁴ https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n04.

A csereprogramok célcsoportjai a következők lehetnek:

– Gyakorló jogi szakemberek, akik a más országok gyakorló szakembereivel folytatott közvetlen kapcsolat és a nézetek és tapasztalatok kicserélése útján gyakorlati tudást szereznek más igazságszolgáltatási rendszerekről, valamint az uniós jogról és az emberi jogokról. Ez a célcsoport az alábbi alcsoportokra osztható fel:

- gyakornokok és frissen kinevezett gyakorló jogi szakemberek, akik további ismeretet szereznek arról, hogyan kell dolgozni, megismerkednek az uniós jog értelmezésével és alkalmazásával, és elősegítik a kölcsönös megértést és a kölcsönös bizalmat; és
- tapasztalt gyakorló jogi szakemberek, akik áttekinthetik a munkájukat, újabb ötleteket kapnak a speciális jogterületükről, és elősegítik a kölcsönös megértést és a kölcsönös bizalmat.

Amennyiben lehetséges, a tapasztalt jogi szakembereknek szánt csereprogramoknál figyelembe kell venni a résztvevők szakterületeit is.

– Oktatók, akiknek lehetőségük nyílik arra, hogy a fogadó ország képzési módszertanairól, eszközeiről és programjairól tanuljanak, és a kollégáikkal megosszák a legjobb gyakorlatokat.

– A bírósági/jogi ágazati vezetők (pl. bíróságok elnökei, ügyészségi vezető, stb.), akik kicserélik a nézeteiket és tapasztalataikat, és fejlesztik a vezetési készségeiket.

A csereprogram formája a tartamától, a résztvevők számától és a munkamódszertől függően eltérő lehet:

– A rövid távú csereprogramok lehetővé teszik, hogy a résztvevők ismeretet szerezzenek más igazságügyi rendszerekről, és megosszák a tapasztalataikat és az igazságügyi gyakorlatukat a társaikkal. Többféle rövid időtartamú csereprogram létezik:

- Egyéni csereprogram esetében a vendég elkíséri a vendéglátóját annak napi munkájában. Ezeket a cseréket a résztvevők szakterületéhez lehet igazítani.
- Csoportos csereprogram esetében a különböző uniós tagállamból érkezett gyakorló szakemberek csoportja egy bevezető kurzust kap a fogadó ország jogrendszeréről, amelyet gyakorlati program követ. Ez lehetővé teszi, hogy megosszák a tapasztalatokat a képviselt tagállamok között. Kétoldalú csoportos cseréket lehet szervezni bíróságok/ügyészségek/kamarák/stb. között két tagállam szakembereinek olyan csoportjai számára, akik hasonló kihívásokkal és tapasztalatokkal rendelkeznek, vagy konkrét kapcsolatuk van.
- A különböző nemzetiségű résztvevők csoportjai számára tanulmányutakat lehet szervezni az Európai Unió Bíróságához (EUB), az Európai Emberi Jogi Bírósághoz (ECHR), az Eurojusthoz és számos uniós intézményhez Brüsszelbe. Ezek alkalmat adnak a szakmai tapasztalatcserére, és arra is, hogy megismerjék a fogadó intézmény működését és eljárásait.

– Egyéni szinten hosszú időtartamú csereprogramokat lehet kínálni sok európai intézményben (pl.: EUB, ECHR, Eurojust). Ezek azt jelentik, hogy a résztvevők alapos elmerülnek a fogadó intézmény munkájában.

Ha az ilyen csereprogramokat nem egy hálózat szervezi, a képzési szolgáltatók kezdenek azzal, hogy egy vagy két cserelátogatást szerveznek egy másik országban levő képzésszervező partnerrel a feltételekről való kétoldalú megállapodás alapján (költségek, tartalom stb.).

c. Nyelvi problémák

A képzési szolgáltatóknál dolgozó oktatóknak és személyzetnek fejlesztenie kell a nyelvtudását, hogy képezni tudják a szakemberek különböző jogrendszerekből érkező, határokon átívelő közönségét és határokon átnyúló együttműködésben tudjanak képzési tevékenységeket szervezni.

A határokon átnyúló képzési tevékenységek során közös nyelvet kell használni, amely célcsoportok széles köre számára érthető, vagy magas színvonalú tolmácsolást, hogy megszűnjene a részvétel nyelvi akadályai.

Alternatív megoldásként hasznos lehet, ha a csereprogramok vagy tanulmányi látogatások során van egy kapcsolattartó személy a fogadó országban. Ez a kapcsolattartó egyúttal lehet a fogadó ország nyelve és a vendég nyelve közötti tolmács is. Ily módon csökkenthető a lehetséges résztvevők félelme a hiányos nyelvtudásuk miatt. Egy másik lehetőség a professzionális tolmácsok megbízása.

6. Jogi szaknyelvi képzés

A jogi szaknyelvi képzést a gyakorló jogi szakemberek minden csoportjának biztosítani kell (*EP tanulmány, 2011*), ideértve a bírósági alkalmazottakat is, akiknek vannak bizonyos igazságügyi feladatai és nyelvi képzést is igényelnek.

Jogi szaknyelvi képzés előkészítése:

- hozzon létre intézményi környezetet a nyelvi képzés megtartására; ossza be a személyzetet és esetleg tegye lehetővé, hogy a személyzet tagjai pl. hetente fél napot nyelvi képzéssel töltsenek;
- a képzés előtt tesztelje a résztvevők idegennyelv-tudását annak érdekében, hogy reálisan megbecsülje a szintjüket, és ennek megfelelően alakítsa a képzési tartalmat.

Jogi szaknyelvi képzés megtartása:

- a szaknyelvi képzést regionális szinten biztosítsa, a lehető legközelebb a résztvevőkhöz (a saját épületükben, a saját városukban, a helyi bíróságok épületeiben, az ügyészségen), hogy könnyen beépítsék a képzést a mindennapi rutinjukba;
- a nyelvtanulást építse be más szemináriumokba, pl. félnapos nyelvi képzés a szeminárium tárgyának fontos szókincsével;
- az igazságügy új tagjait oly módon vonja be a nyelvi képzési rendszerbe, hogy a meglévő nyelvi készségeikre alapoz (különösen az iskolában vagy egyetemen szerzett készségekre), és megkéri őket, hogy a saját intézményükben (pl. a bíróság épületében) képezzék a kollégáikat;
- ne próbáljon egyszerre rendszeres és szisztematikus új (általános) nyelvi képzési rendszert létrehozni; kezdje kicsiben, két vagy három új tevékenységgel;
- ne vegye el a lehetséges résztvevők kedvét azzal, hogy hosszú távú nyelvi képzést kínál és megkéri őket, hogy hónapokra kötelezzék el magukat a képzési programra; ehelyett kezdje néhány szelektív szemináriummal, hogy elinduljon a folyamat, és így teremtsen motivációt a további részvételre;
- ne kényszerítse a résztvevőket, hogy a csoport előtt beszéljenek, ha ez kényelmetlenül érinti őket; hagyja, hogy a résztvevők passzívak maradjanak, ha így szeretnék (idővel elérkezik az aktív részvétel és az első sikerélmény).

További információ:

A bevált gyakorlatokra vonatkozó példákat lásd az európai e-igazságügyi portál következő adatlapjain:

- [Combining Training on EU Law and International Co-operation with Legal Language Training in Spain](#) (Uniós jogi képzés és nemzetközi együttműködés kombinálása jogi szaknyelvi képzéssel Spanyolországban);¹⁵
- [Combining Training on EU Law and International Co-operation with Legal Language Training in Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia](#) (Uniós jogi képzés és nemzetközi együttműködés kombinálása jogi szaknyelvi képzéssel a Cseh Köztársaságban, Magyarországon, Lengyelországban és Szlovákiában).¹⁶

A nyelvi képzések szervezésével foglalkozó képzési anyag tekintetében lásd az Európai Igazságügyi Képzési Hálózat kézikönyveit a polgári ügyekben¹⁷ és büntetőügyekben való igazságügyi együttműködés szókincséről.¹⁸

Az európai szintű glosszáriumokat és többnyelvű szinonimaszótárakat lásd az [európai e-igazságügyi portál](#) megfelelő részében.¹⁹

Az oktatási terminológia glosszáriumát az összes uniós nyelven lásd az európai e-igazságügyi portál megfelelő részében.²⁰

¹⁵ <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=24bc2afe-282e-4b2c-b773-5f55c7a9efb6>.

¹⁶ <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=063cdace-9381-43eb-ba19-40f6f2c03ff9>.

¹⁷ https://e-justice.europa.eu/content_civil_law-254-en.do#n05.

¹⁸ https://e-justice.europa.eu/content_criminal_law-255-en.do#n05.

¹⁹ https://e-justice.europa.eu/content_glossaries_and_terminology-119-en.do.

²⁰ https://e-justice.europa.eu/content_training_methodology-253-en.do#n07.

Melléklet: További ajánlott dokumentumok

Ez a dokumentum a Bizottság európai jogi képzési szakértői csoportja által 2015-ben végzett munkán és különböző más forrásokból származó útmutatáson alapul, amelyeket az alábbiakban ismertetünk.

2010–11-ben **Bizottság első európai igazságügyi képzési szakértői csoportja** az európai igazságügyi képzési politika lehetséges témáit **tárgyalta**, és ily módon segített a Bizottság európai igazságügyi képzésre vonatkozó közleményének elkészítésében: „Az uniós jogérvényesülésbe vetett bizalom kiépítése – az európai igazságügyi képzés új dimenziója” ([COM \(2011\) 551](#)). Ez a dokumentum az első szakértői csoport következtetéseit tartalmazza.

Az **Európai Parlament** kérésére az Európai Jogi Akadémia (ERA) és az Európai Igazságügyi Képzési Hálózat (EJTN) 2011-ben közös [tanulmányt](#) készített **„Igazságügyi képzés az Európai Unió tagállamaiban”** címen. Ez a dokumentum tartalmazza ennek a tanulmánynak az ajánlásait, amelyek az uniós tagállamok egyes bírói, ügyészei és bírósági személyzeti tagjai által az uniós jog, más tagállamok joga és az összehasonlító jog képzésére vonatkozó személyes tapasztalatuk felmérésén alapult.

Az Európai Parlament által előírt és a Bizottság által lefolytatott európai igazságügyi képzést érintő **kísérleti projekt** részeként **2012 és 2014** között négy csoport vizsgálatot végeztek:

- 1. rész: bírák és ügyészek képzése,
- 2. rész: ügyvédek képzése,
- 3. rész: bírósági alkalmazottak képzése, és
- 4. rész. együttműködés az igazságügyi hálózatok és az EJTN között.

A dokumentumban szereplő ajánlások az első három rész tanulmányaiból származnak, és elérhetők az [európai e-igazságügyi portál képzési részében](#).

A kísérleti projekt eredményeinek értékelése céljából a **Tanács** kiadta **„A gyakorló jogászok képzéséről mint az uniós vívmányok megszilárdításának alapvető eszközéről”** című, [2014/C443/04 következtetéseit](#); a Tanács ajánlásai ebben a dokumentumban is szerepelnek.

A képzési szolgáltatók további információt itt találnak:

- az [európai e-igazságügyi portál](#) képzési része, amely adatlapokat tartalmaz a bevált képzési gyakorlatokról (lásd az egyes gyakorlatokra mutató linkeket a dokumentum egyéb részeiben);
- az Európai Igazságügyi Képzési Hálózat (EJTN) által összeállított [Kézikönyv az igazságügyi képzési módszertanról Európában](#);
- az Európa Tanács által készített [Képzési módszertani kézikönyv](#) és az [anyagok a hatékony \(emberi jogok\) képzéshez](#).

HOGYAN JUTHAT HOZZÁ AZ EURÓPAI UNIÓ KIADVÁNYAIHOZ?

Ingyenes kiadványok:

- egy példány:
az EU Bookshopból (<http://bookshop.europa.eu>),
- több példány, valamint plakátok, térképek rendelése:
az Európai Unió képviselőin keresztül (http://ec.europa.eu/represent_hu.htm),
nem uniós országokban a küldöttségektől (http://eeas.europa.eu/delegations/index_hu.htm),
a Europe Direct szolgáltatáson keresztül (http://europa.eu/europedirect/index_hu.htm)
vagy a 00 800 6 7 8 9 10 11 telefonszám tárcsázásával (ingyenesen hívható az EU egész területéről) (*).

(*) A legtöbb hívás és a megadott információk ingyenesek (noha egyes mobiltelefon-szolgáltatókon keresztül, telefonfülkékből és hotelekből a számot csak díjfizetés ellenében lehet hívni).

Megvásárolható kiadványok:

- az EU Bookshopból (<http://bookshop.europa.eu>).

Kiadóhivatal

Print	ISBN 978-92-79-60801-8	doi:10.2838/0709	DS-02-16-109-HU-C
PDF	ISBN 978-92-79-54948-9	doi:10.2838/263122	DS-02-16-109-HU-N